

Cimnastik ve Çocuk İstismarı: Kadın Cimnastikçilerin Deneyimleri

Aylin UĞURLU^{1*}

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Aydın.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 28.07.2022

Kabul Tarihi: 14.11.2022

DOI:10.25307/jssr.1150220

Online Yayın Tarihi: 31.12.2022

Öz

Bu araştırmada, sporda çocuk istismarının elit kadın cimnastikçiler perspektifinden incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya farklı kategorilerde milli takımlarda yer almış ve řu an sporu bırakmış 10 kadın katılmıştır. Katılımcıların sporculuk deneyimi en az 8 en fazla 12 yıl olup, yaşları 28 ile 36 arasında değişmektedir. Katılımcılarla yapılan derinlemesine bireysel görüşmeler yoluyla toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada katılımcılardan Dünya Sağlık Örgütü ve sporun çatı birliği Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından tanımlanan “duygusal”, “fiziksel”, “cinsel” ve “ihmal” den kaynaklı istismar çeşitlerine yönelik görüşler alınmıştır. Katılımcı deneyim ve görüşlerinden elde edilen bilgiler ışığında araştırmada tüm istismar çeşitlerinin bazı davranış biçimleriyle daha çok antrenör tarafından gerçekteştiği, spor çevrelerinde güvenliğin sağlanmamasının sporda istismara zemin hazırlandığı vurgulanmıştır. Araştırma bulgularına göre elit çocuk sporcuların; sözel şiddet, baskı ve olumsuz dil kullanımı gibi davranışlardan dolayı duygusal istismara; aşırı fiziksel zorlama ve cisim fırlatma gibi davranışlardan dolayı fiziksel istismara; cinsel içerikli konuşmalar ve güvensiz bölgelerde konaklama gibi sebeplerden dolayı cinsel istismara; sağlık koşullarının yerine getirilmemesi ve kayırmacı davranışların yer alması sebebiyle ihmalden kaynaklı istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Sonuç olarak tüm katılımcıların yoğun olarak duygusal istismarı tecrübe ettikleri ve bu durumun yetişkinlik döneminde kalıcı etkiler bıraktığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk istismarı, Çocuk koruma, Elit spor, Güvenli spor.

Gymnastics and Child Abuse: Female Gymnasts' Experiences

Abstract

This study aimed to examine child abuse in sports from the perspective of elite female gymnasts. The participants included 10 retired elite female gymnasts who took part in national teams in different categories. Participants' sports experience is at least 8 and maximum 12 years and ranged in age from 28 to 36 years. The data collected through in-depth individual interviews with the participants were analyzed with the content analysis technique. In the study, the opinions of the participants on the types of abuse originating from “emotional”, “physical”, “sexual” and “neglect” defined by the World Health Organization and the International Olympic Committee, the umbrella association of sports, were received. In the light of the information obtained from the experiences and opinions of the participants, it was emphasized in the study that all types of abuse were mostly carried out by the coach with some behavioral patterns, and the lack of security in sports environments paved the way for abuse in sports. According to the research findings, it has been determined that elite child athlete exposed to emotional abuse due to behaviors such as verbal violence, pressure and negative language use; physical abuse due to excessive physical exertion and throwing objects; sexual abuse for reasons such as sexually explicit conversations and accommodation in unsafe area and negligence due to not fulfilling the health conditions and favoritism. As a result, all participants experienced intense emotional abuse and it was determined that this situation left permanent effects in adulthood.

Keywords: Child abuse, Child protection, Elite sport, Safe sport.

* Sorumlu yazar: Dr. Öğretim Üyesi Aylin UĞURLU, E-posta: augurlu@adu.edu.tr

GİRİŞ

Spor, çocukların fiziksel, zihinsel ve eğitimsel beceriler kazanabilecekleri, sağlıklı nesilleri yetiştiren ve toplum içerisinde kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerinde etkili olan dünyanın en popüler aktivitelerinden biri olarak görülmektedir (Lang ve McMahon, 2013). Ancak, profesyonelleşen spor dünyasında çocukların küçük yaşlarda itibaren rekabetçi ortam içerisinde yer alarak zorluk yaşaması bir takım istenmeyen sonuçları meydana getirebilmektedir (Bailey vd., 2013). Bu noktada, son yıllarda spor çevrelerinde çocukların sağlık ve güvenlik bütünlüğünü tehlikeye atabilecek sayısız problemle karşılaşmış, önlem alınması amacıyla da birçok spor örgütü girişimlerde bulunmaya başlamıştır (Lang ve Laura, 2022). Örneğin dünya basınına yansıyan Amerika milli cimnastik takımının cinsel istismar olayı, elit çocuk sporculara kötü muamelenin uzun yıllar boyunca devam etmesi, güvenli spor ortamlarına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Özellikle cimnastik branşında elit sporcular arasında yaşanan istismar vakaları kamuoyunun büyük ilgisini çekmekte ve araştırma faaliyetlerini hızlandırmaktadır (Ohlert vd., 2021).

Toplumun mikrokozmosu olan spor dünyasında istismar kavramı, son zamanlarda dünyanın dört bir yanından birçok elit sporcunun yaşamış olduğu vakalar sebebiyle daha çok anılmaya başlanmıştır. Spor camiasında tespit edilen bu vakalar, sporun karanlık tarafını aydınlatarak farkındalık yaratmıştır ve sporda yer alan paydaşlar tarafından güvenli spor ortamlarının oluşabilmesi için politikaların düzenlenmesi sağlanmıştır (Mountjoy vd., 2022). İlk olarak 1990 yılında başta İngiltere olmak üzere Avustralya, Kanada ve Amerika'da yer alan birkaç spor örgütü, çocuk istismarının engellenmesine yönelik eylem planları ele almış ve bu konuya olan ilgi hızla artış göstererek, spor alanında istismar konusu küresel bir yankı uyandırmıştır (Brackenridge ve Rhind, 2014). Uluslararası spor içerisinde bu durum incelendiğinde ise; elit sporda istismarın antrenör, yönetici gibi otorite figürleri tarafından yapılabileceği gibi takıma giriş ritüelleri ya da rekabet aşamalarında akranlar tarafından gerçekleştirilebileceği de anlaşılmıştır (Fasting vd., 2008; Vanden vd., 2008). Bu bağlamda Alexander vd. (2011), 6000 kişi üzerinde yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların duygusal istismar %75, cinsel istismar %29 ve fiziksel istismar %24 oranında istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla, sporun çocukların hayatında etkisi olan pozitif yansımalar dışında güvenlik önlemlerinin alınmaması nedeniyle bir takım olumsuz tecrübelerin yaşanabileceği söylenebilmektedir. Özellikle çocuk sporcuların otorite figürü olarak gördükleri ve rol model aldıkları antrenörleri bu konuda sıkça gündeme gelebilmektedir.

Bir sporcunun, spor yoluyla gelişiminin optimize edilmesinde kritik bir role oynayan antrenörler (Coutinho vd., 2021) aynı zamanda o sporcuların duygu, düşünce ve davranışlarının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir (Jowett ve Poczwadowski, 2007). Özellikle çocuk sporcuların antrenörlerini otorite figürü olarak görmesi ve rol model alması sık rastlanan bir durumdur (Mageau ve Vallerand, 2003). Ancak, sporcu ve antrenörü arasında gerçekleşen güven ilişkisinde bazı sınırların kalkması, çocuk sporcuları korunmasız bir duruma getirmektedir (Burke, 2001). Çoğu zaman antrenör tarafından performansını arttırmaya yönelik kullanılan üslup ve olumsuz dil, çocuğun psikolojik olarak zedelenmesine ve duygusal istismarına neden olmaktadır (Rayat Sarokolaei vd., 2022). Bununla beraber antrenörün sporcuyla geliştirmek için aşırı derecede bedenini zorlaması çocuğun fiziksel istismarına (McPherson vd., 2017; Tuakli-Wosornu vd., 2022), kötü dokunuş ya da cinsel içerikli konuşmaların yapılmasına cinsel istismara (Lang vd., 2022) ve çocuğun ihtiyacı olan

ilgi/alakanın gösterilmemesinden kaynaklanan olumsuz sonuçlar çocuğun ihmaline sebep olmaktadır (Stirling ve Kerr, 2008). Diğer taraftan spor çevrelerinde yer alan fizyoterapist, doktor, yönetici, spor yorumcuları gibi paydaşlarında, istismar içerikli davranışların gerçekleşmesinde rollerinin olduğu, ancak antrenman, yarışma gibi organizasyonlarda sporcuyla geçirilen vakit ve ilgi sebebiyle antrenörlerin daha çok risk altında oldukları yapılan araştırmalar neticesinde ortaya konulmuştur (Marks vd., 2012; Malcolm, 2006; Pawłowski vd., 2018; Stafford vd., 2013). Ayrıca riskli davranışların kız ve oğlan çocuklarına yönelik olduğu belirlense de, istismarın daha çok kız çocukları ve kadınları hedef aldığı ve bunun spordaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Spor, çocukların sağlıklı büyümesinde ve gelişmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle spor yoluyla kız çocuklarına liderlik becerilerini geliştirerek sosyalleşme ve kendilerini ifade etme özgürlüğü verebilmektedir (Hancock vd., 2013). Ancak sporun rekabetçi ortamında genç elit sporcuların istismar ve ihmal edilmesi sonucu oluşabilen travma, yaralanma vb. durumları elit sporun gelişmesinde endişeyi arttırmaktadır. Günümüz profesyonel spor dünyasında, bir antrenörün bir sporcu üzerinde sahip olduğu etki ve yetki alanı genişledikçe, antrenör-sporcu ilişkisinde kötüye kullanma potansiyeli artmaktadır. Bu noktada, ilişki sınırı kalkmakta ve çocukların savunmasızlığından dolayı istismarın gerçekleşme potansiyeli artmaktadır. Okul ve eğitim alanlarında olduğu gibi spor ortamlarında da özellikle ailelerin antrenörler ile iş birliğinde bulunması, antrenörlere doğru davranış kurallarının hatırlatılması ve çocuk sporcuların da bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuyla ilgili alan yazın incelendiğinde elit kadın spora ve cimnastik branşına yönelik çalışmaların yetersizliği dikkat çekmekte ve bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında bu çalışmanın amacı, elit kadın cimnastikçilerin sporda istismar deneyim ve gözlemlerinin incelenmesidir. Bu amaçla, cimnastik branşında aktif sporculuk döneminde Milli takımı temsil etmiş kadınların sporda istismar algıları üzerine deneyimlerinden yararlanılmıştır. Görüşmecilerin olimpik bir branş olan cimnastikten seçilmesinin nedeni hem erken yaşta uzmanlaşılacak bir dal olması hem de performans sporlarının içerdiği fiziksel ve mental zorluk seviyesinin diğer alanlara göre daha yüksek olmasıdır. Böylece, bu durumun çocuklara etkisi ve yetişkinlik döneminde yarattığı sonuçlar katılımcılar perspektifinden yansız bir şekilde ortaya çıkarabilecektir.

METOT

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, sporu bırakmış eski kadın milli sporcuların sporda istismarı nasıl algıladıkları, bu olgu üzerindeki deneyim ve gözlemlerini anlamaya, hikayelerinin ortak örüntülerini keşfetmeye imkan verdiği için nitel araştırma yaklaşımından faydalanılmıştır. Sporda istismar araştırmanın fenomeni olarak merkeze alınmıştır ve bu fenomen hakkındaki ortak deneyimler anlaşılmasına çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada yer alan katılımcıların öncelikle cimnastik branşında çocukluk döneminde profesyonel spor geçmişi olup, şu an sporculuk yaşamlarına devam etmeyen kişilerle görüşülmüştür. Bunun nedeni sporda istismar gibi hassas ve kırılgan bir konu hakkındaki katılımcıların görüş bildirirken daha rahat hissetmelerini sağlamaktır. Bilindiği gibi, aktif

sporcu konumu olan kişilerin istismar konusunun özellikle ülkemizde gizli ve üstü örtünmesi gereken bir durum olarak görülmesinden dolayı sporcuların çekinme ihtimallerinin sınırlarını aşip onlarla derinlemesine ve açık görüşmeler gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Katılımcıların genel özelliklerine bakıldığında; sporculuk deneyimi en az 8 en fazla 12 yıl olup, yaşları 28 ile 36 arasında değişmekte olduğu görülmektedir. Çalışmada yer alan görüşmecelerin eğitim durumu en az lisans mezunudur. Araştırmada Avrupa ve Balkan Şampiyonaları gibi uluslararası spor organizasyonlarında yer alan katılımcıların deneyimlerine başvurulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan, sporda çocuk istismarının elit kadın cimnastikçiler perspektifinden değerlendirilmesine ilişkin ilgili literatürden faydalanılarak (Brackenridge ve Rhind, 2014; Fasting vd., 2008; Fournier vd., 2021; Kavanagh, 2014; Kosmidou vd., 2022; Marks vd., 2012, Mountjoy vd., 2016; Ohlert vd., 2021; Stafford vd., 2013; Stirling ve Kerr, 2008; Stirling ve Kerr, 2009) görüşme formu oluşturulmuştur. Ayrıca kişisel bilgilerin yer aldığı demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 09.09.2021 tarih ve E-77082166-604.01.02-162500 sayılı kararınca gerekli izinler sağlanarak yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği açısından yapılan tüm görüşmelerde, çalışmanın amacı açıklanmış ve katılımcılardan görüşmenin ses kaydına alınması için izin istenmiştir. Katılımcı onayları ile ses kaydına başlanmış, deşifrelerin katılımcılarla paylaşılması ve onlardan onay gelmesinden sonra analizlere başlanmıştır. Görüşmecilerin kimliğini korumak için takma adlar kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, karşılıklı etkileşime ve doğal bir iletişime olanak sağlayan bireysel görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler daha ensek olması ve görüşme esnasında katılımcının öyküsüne ve araştırma konusuna bağlı olarak önceden belirlenen soruların dışında sorular sormaya olanak tanınması nedeniyle (Baltacı, 2019) tercih edilmiştir. Görüşme, katılımcıların spor yaşantılarında elde ettikleri başarılar, cimnastik branşlarının hayatlarındaki anlamı, sporcu olarak karşılaştıkları sorunları ele alan genel sorularla başlanmış, daha sonra spor hayatlarında karşılaştıkları istismar temelli davranış şekillerini ortaya koymaya yönelik sorularla devam edilmiştir. Bu bağlamda bu davranışlar duygusal, fiziksel, cinsel ve ihmalden kaynaklı istismar türleri içerisinde ortaya çıkarılmıştır. Çalışma öncesi Araştırma Etik Kurulundan etik izni ve çalışmaya katılmayı kabul eden görüşmecilerden onam alınmıştır. Ortalama 40 dakika süren görüşmeler, ses kaydına alınmış; okul, işyerleri, kafe gibi yerlerde sessiz bir ortamda ve yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları her görüşmede aynı sırayı takip etmemiş ve katılımcıların eklemek istediği konulara değinilerek sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler tematik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Sporcuların ifadeleri, kelime kelime analiz edilerek kodlar çıkarılmıştır. Kod defterine işlenen kodlar, birbiriyle anlamlı ve ilişkili olacak şekilde birleştirilerek azaltma yoluna gidilmiştir. Kodlar azaltıldıktan sonra anlam bakımından ilişkili olan kodlar daha genel bir başlık altında toplanmıştır. Elde edilen bu genel başlıklar anlam benzerliği bakımından bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur.

BULGULAR

Analiz sonucunda bulgular 4 farklı tema altında toplanmıştır. Bu temalar duygusal, fiziksel, cinsel ve ihmalden kaynaklı istismar çeşitleri altında değerlendirilmiştir. Bu temalarda katılımcıların istismarı nasıl algıladıkları ve istismara sebep olacak davranış çeşitlerine yönelik deneyimleri yer almaktadır.

Türkiye'de Elit Kadın Cimnastikçilerin Sporda Duygusal İstismar Deneyim ve Gözlemleri

Bu temada sporcuların çocukluk dönemlerinde maruz bırakıldıkları ve gözlemledikleri duygusal istismara dair bulgular sunulmaktadır. Bu kapsamda sporda duygusal istismarın elit cimnastikçiler tarafından nasıl algılandığı, cimnastik branşında duygusal istismar davranışlarının neler olduğu ve nasıl gerçekleştiği analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular duygusal istismarın daha çok antrenörleri tarafından olumsuz dil kullanımı, cinsiyetçi söylemler, baskı, aşağılama, rencide etme ve fiziksel özellikleriyle dalga geçilmesi davranışlarıyla meydana geldiğini göstermektedir.

Antrenörler tarafından cimnastikçilere söylenen şiddet içerikli ve aşağılayıcı konuşmalar çoğu zaman çocukların duygusal istismarına sebep olabilmektedir. Araştırmada yer alan tüm katılımcılar sözel şiddet antrenörler tarafından sıklıkla kullanılan duygusal istismar davranışdır. Örneğin Özge deneyimini şu şekilde ifade etmektedir:

Mal gibi bakıyorsun derdi, sen bu kazmalıkla mi yurtdışında mı yarışacaksın, git evinde temizlik yemek yap ev kızı ol ya da erkek gibi yarış derdi.... Zaten dönemin 2 şampiyonu vardır biri de bendim. Yani neden bu küfür bu hakaret. Spordan soğumamışım neyse ki çocukken (Özge).

Katılımcılar antrenörlerin aşağılayıcı konuşmalarının kendilerini daha da rencide hissetmelerine sebep olacak şekilde seyircilerin ve diğer sporcuların yanında da gerçekleştiğine vurgu yapmışlardır:

Yarışmada seyircilerin olduğu yerde oturuyordu, seri bitti ona baktım ve bana 'gerizekalı' dedi dudaklarıyla okudum bunu. Yanındakiler zaten duydu bana baktı. Maalesef hoşlandığım çocukta oradaydı. Ergenlik travmasıydı bana (Melis).

Cimnastik branşında sporcuların kilo kontrolünün çok katı ve çok incitici şekillerde gerçekleştiği bilinmektedir. Nitekim bu durumun yeme bozukluğu başta olmak üzere ciddi psikolojik travmalara yol açtığı kanıtlanmıştır. Bu araştırmanın katılımcıları da antrenörlerinin kilo kontrolüne dair yaklaşımlarının onların beden görünümünü ve kimliklerini aşağılayıcı şekilde olduğunu göstermektedir.

En ufak bir teknik hatam olduğunda en hassas noktandan beni incitirdi. Yani fiziksel görüntüm. Bir gün tüm kızların arasında bana 'ooo sütünü bu sabah yağlı içmişin belli, her tarafın yine fırlamış yağlanmışın' derdi. Kilo bizim için büyük bir problemdir. Aç kalırdık zayıf olalım diye. Kilolu olmasak bile ceza olarak sözüyle rezil ederdi. Bunlar ciddi sorun yaratıyor. Daha çok yeme isteği mesela (Sıla).

Benzer şekilde Eda, 7 yaşındayken antrenörü tarafından fiziksel görüntüsü nedeniyle aşağılandığını beyan etmiştir:

Bence en çok söylemlerle eylemlerle yaşıyoruz. Antrenörüm bana patates çuvalısın, senden cimnastikçi olmaz kıza benzemiyorsun derdi. Belki caydırmaya çalışıyordu bilmiyorum ama 7 yaşındaki çocuğa bu söylenmemeli (Eda).

Profesyonel spor ortamının sunduğu rekabet ortamı, genç kadın sporcuların mental açıdan olumsuz etkilenmesine sebep olabilmektedir. Bu durumu tecrübe eden Ada, erken yaşta uzmanlaşılan cimnastik branşında sunulan yarışma ortamının, çocuğun sağlığı için uygun olmadığını, hem yarışma ortamının mental olarak zararının olduğunu hem de yine antrenör tarafından cinsiyetçi ve aşağılayıcı konuşmalara maruz kaldığını vurgulamıştır:

Bence çocukların yarışma ortamlarında bulunmaması gerekiyor. Daha 9 yaşında antrenörden kulüpten birçok yerde zaten çok fazla baskı aldım. Bireysel yaşıyorsun bunu. Çocuk gibi değil kadın gibi davranıyorlardı bana. Sporu bıraktıktan sonra fark ettim bize yapılan yanlışlıkları. Ben yarışma ortamında büyüyen çocukların sağlıklı olduklarını düşünmüyorum. Psikolojik olarak çok fazla zararını gördüm. Yurtdışında bir yarışmada bana malzeme taşıttırması ‘seriyi çıkaramıyorsun senden artık malzemeci olur ya da evlen anne ol adam olamazsın’ demişti. Diğer sporcuların bakışların bendeki özgüven düşmesi o şok unutulacak gibi değil (Ada).

Aşağıda yer alan alıntıda, erken yaşta tecrübe edilen yarışma ortamlarının ve elit sporculukta yaşanan yoğun baskının gelecek hayatta psikolojik ve fizyolojik problemlere neden olabileceği vurgulanmıştır. Böylece hem antrenörlerin yaklaşımları hem de yarışmaların doğasından kaynaklı rekabet anlayışı duygusal istismara sebep olmaktadır.

Bence profesyonel spor çok gereksiz mantıksız. Öncelikle ciddi sakatlıklar yaşıyorsun, psikolojin bozuluyor. 25 sene yaptım. Duygusal problemler oluyor. Ben çocuklarımı profesyonel sporcu yapmak istemem. Bence spor aktiviteleriyle erdemli olunması öğretilmeli (Selen).

Özetle bu temada katılımcıların çocukluk döneminde profesyonel spor ortamında antrenörleri tarafından cinsiyetçi eleştirilerde dahil olmak üzere olumsuz yönde konuşulduğu, daha çok küfür ve hakaret içerikli sözlere maruz kaldıkları, akranları yanında rencide edildikleri ve çocuklara erken yaşta sunulan yarışma ortamlarının ciddi psikolojik baskıya neden olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada sporda duygusal istismara yönelik yapılan birçok araştırmada, sözel şiddet ve baskının profesyonel sporda yoğun görüldüğünü ve bu durumun güç-otorite ilişkisinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Brackenridge, 1997; Brackenridge, 2001; Strling ve Kerr, 2009; Johns ve Johns, 2000; Garratt vd., 2013). Diğer taraftan, Türkiye’de de spor içerisinde cinsiyetçi söylemlerin hakim olduğu bir kültürün varlığı görülmektedir (Chalabaev, 2013; Kavasoglu ve Yaşar, 2016).

Türkiye’de Elit Kadın Cimnastikçilerin Sporda Fiziksel İstismar Deneyim ve Gözlemleri

Bu temada sporcuların çocukluk dönemlerinde maruz bırakıldıkları ve gözlemledikleri fiziksel istismara dair bulgular sunulmaktadır. Katılımcılar cimnastik branşında fiziksel istismar davranışlarının antrenörleri tarafından aşırı zorlama, cisim fırlatma, sert bir objeyle vurma, doğru bloğu etkisi, şiddeti normalleştirme ve ailelerin çocuklarına yaptıkları baskı sonucu

gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte aşırı antrenman yöntemi ile antrenörlerin çocuk sporcuları cezalandırma yöntemine başvurduğu da anlaşılmaktadır:

Antrenörler tarafından çocuk sporculara uygulanan aşırı antrenman yöntemi çocuğun cezalandırılması amacıyla uygulanabilmektedir. Aşağıda yer alan görüşmecı alıntıları bu bilgileri destekler niteliktedir:

Ritmik cimnastiğin ikinci ismi olabilir ceza ve zorlama... Ülkemiz için önemli bir yarışma vardı ve Türk takımı için inanılmaz beklenti vardı. Çok yorulmuştuk. Ara verip dinlenecektik hazırlanacağız ki yarışmaya çıkacağız. Son antrenman kötü geçti diye yarışma saatine kadar antrenörler bizi ekstra ekstra zorlayan bir antrenman yapıldı. Sonra dinlenmeden pat diye yarışmaya çıktık. Ne oldu.... Kabus. Bunun en büyük sebebi bizi fiziksel olarak aşırı derece de yoran bedenimize zarar veren antrenörün zorlaması oldu. Bir kişide gelip bizi onun elinden almadı (Aslı).

Elit çocuk sporcuların, duygusal istismarın herkesin gözü önünde olduğu gibi fiziksel istismarın da açıkça gerçekleştiği ve spor ortamındaki diğer kişilerin buna müdahale etmediğini ve sessiz kaldıklarını görülmektedir. Ek olarak, antrenörlerin duygusal ve fiziksel istismarının toplumsal cinsiyetlendirilmiş anlamlarla yüklü olduğu ve bu durumun sporcuların ilerleyen yaşantılarına kadar yansıyan olumsuz sonuçları görülmektedir. Bu durumu Nur şu şekilde ifade etmektedir:

Benim migrenim vardı ve antrenör bunu biliyordu lisedeydim. Zorla antrenman yaptırıyordu. Halbuki çift görüyorum etrafı. Burada tuhaf bir biat var. Yap diyor yapıyorsun. Nedense bu biat kızlardan bekleniyor. Erkeklerle daha saygı gösteriliyordu. Çok zayıf hissettiriyordu bu durum beni. Belki de şu anda erkeklerle olan ilişkimdeki sorunun kaynağı budur, hala kanıtlamaya çalışıyorum bu yaşta kendimi (Nur).

Fiziksel istismarın gerçekleşmesinde ebeveynlerin önemli rolde olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada ebeveynlerin çocuklarını kontrolsüz bir şekilde çocuklarını otoriteye teslim ettikleri görülmektedir. Ayrıca, bulgulardan yola çıkarak kızlara daha acımasız ve şiddetli davranıldığı anlaşılmaktadır. Aşağıda yer alan alıntılarda bu durumu desteklemektedir:

Benim ablalarım eşleri falan hepsi cimnastikçiydi. Akrabalarım arasında da var. Bu bizde aile geleneği gibi bir şey. Olumsuz yanı 'eti senin kemiği benim' diye tanıdık diye emanet edilmem oldu. Öyle sert davranırdı ki antrenörlerim...Yapamayınca terlik fırlatırdı ve o terlik hep bir yerime denk gelir ağrıttırdı canımı. Dizdeki bükmeyi hissedeyim diye sopayla temas ettirirdi ama ben yapamayınca o sopanın şiddeti artardı ve acıttırdı. Morarmıştı bir gün, aileme söyledim neden dikkatli yapmıyorsun hareketi diye kızmışlardı. Erkek kardeşim daha güçlü gösterilirdi sorunla eve gelmediği için (Ada).

Bir keresinde annem saçımın tutup salondan çıkartmıştı, beni arabaya atıp 'sen cezalısın antrenmanı beceremedin 100 kere aynı hata yapılır mı diye kızmıştı. 'eti benim kemiği de benim' diyeceği yerde kendi egosundan antrenöre yapıştırdı beni. Şiddet içerikli hareketleri annem çok normal karşılardı, çünkü ona da böyle öğretilmiş. Kız cimnastikçilerde var bu, erkekler daha rahattı (Beril).

Yarışma döneminde, antrenman süresince ya da sosyal ortamda çocuğa sert bir cisimle müdahale edilmesi sporda sıkça rastlanan bir durumdur. Diğer taraftan antrenör ve sporcu arasındaki eşitsiz güç ilişkisi sebebiyle fiziksel istismar sporcuya kanıksatılabilmektedir.

Antrenörün sahip olduğu bu iktidar spor ortamındaki diğer kişiler tarafından (aileler, seyirciler, federasyon yetkilileri, malzemeci vb.) biliniyor, destekleniyor ya da karşı çıkılmıyor. Bu nedenle alt yapı yaş grubundaki çocuklar fiziksel şiddet karşısında tepki gösteremiyorlar. Aşağıda yer alan alıntılarda katılımcıların fiziksel şiddete yönelik deneyimleri yer almaktadır:

Antrenman esnasına bir hareketi yapamadım. Bir yapamadım iki yapamadım, antrenör kronometry kafama fırlattı. Kanadı tabi kaşıma geldi. O an salonda ben vardım tek. Hatta bir keresinde antrenör birlikte antrenman yaptığım kıza kızıp telefonu fırlattı ve isabet etmediği için o telefonu spocuya aldırıp bir kez daha fırlattığını bilirim. Hayırdır bunu bana yapamazsın diyip tepki vereceğimize daha da destekliyorduk normal bir şeymiş gibi. Aynısının terlik versiyonu da var (Özge).

Aşağıda yer alan alıntılarda, cimnastik branşında bir eğitim metodu olarak fiziksel şiddet davranışlarının normalleştirildiği, pozisyonun teknik olarak istenilen düzeyde gerçekleştirilememesi sebebiyle çocuğa karşı vurma, itme, cisim fırlatma gibi bir takım fiziksel istismar davranışlarının varlığı tespit edilmiştir.

Ben yaşadıklarımı o zamanlar şiddet olarak değerlendirmiyordum. Becerinin gerçekleşmemesi durumunda şiddet oluyordu. Cimnastikte çocukların ayak uçlarına kendilerini sıkması için canını acıtmadan ama bazen daha sert dizine bacağına genelde temas vardır. Ancak bu çok rahatsız edici bir durum. Bazen doz artıyor. Bu sistemi normal olarak algıladık (Selen).

Katılımcıların beyanları doğrultusunda Cimnastik branşında Doğu bloğu spor kültürünün etkisiyle antrenörlerin daha çok fiziksel istismar içeren davranışlara başvurduğu belirlenmiştir:

Doğu bloğu kültürü var cimnastik. O kültür bizde çok farklı işliyor. Onlar çok daha katılar. Bolu'da bir kamp esnasında kilo aldı diye dayak yemeler oldu kadın antrenörden. Kadın hocalar kızlara çok sertti. O zaman Romenlerle aynı kamptaydık. Onlar daha fenalar (Melis).

Esas bizim bir Rus antrenör vardı kadın terör estirirdi ben çocukken. Bağırta bağırta ağlata ağlata stretching yaptırırdı, bale dersi daha fenaydı. Bir harekete gereğinden fazla yaptırırdı kusana kadar. Korkusundan kas yırtıklarına rağmen ne derse yapardım. Bunlar normal değilmiş zaten (Nur).

Yukarıda yer alan alıntılarda cimnastik ortamında fiziksel istismarın antrenörler tarafından çocuğun fiziksel olarak aşırı zorlanması, cisim fırlatma, cisimle vurma, şiddet içerikli tepkiler (vurma, saç çekme vb.) davranışları, Rus ekolü ve ailelerin hırsları sebebiyle çocuk üzerinde gösterdiği baskısı olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca, bu davranışların bir eğitim metodu olduğu, normalmiş gibi kanıksatıldığı vurgulanmıştır.

Türkiye'de Elit Kadın Cimnastikçilerin Sporda Cinsel İstismar Deneyim ve Gözlemleri

Bu temada sporcuların çocukluk dönemlerinde maruz bırakıldıkları ve gözlemledikleri cinsel istismara dair bulgular sunulmaktadır. Bu kapsamda sporda cinsel istismarın elit kadın cimnastikçiler tarafından nasıl algılandığı, cimnastik branşında cinsel istismar davranışlarının neler olduğu ve nasıl gerçekleştiği analiz edilmiştir.

Katılımcılar cinsel istismar davranışlarının genel olarak fiziksel temas, cinsel içerikli konuşmalar, konaklamalı organizasyonların güvensizliği, seyahat-araç içerisindeki süreç, branşa özgü kıyafetlerin dikkat çekiyor olması gibi nedenlerin cinsel istismarın

gerçekleşmesinde zemin oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu davranışların daha çok kapalı ortamlarda, konaklama bölgelerinde, seyahat süreçlerinde gerçekleştiği, yarışma anında ve sosyal ortamlarda sözlü ya da fiilen yetişkinler tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Cinsel istismarın gerçekleşmesinde otel ve kamp bölgelerinin güvensizliği risk faktörleri arasında yer almaktadır.

Bir gün kampta üzerimizde taytlar var haliyle antrenmandan çıkmışız belli. Kadın gibi değildik zaten çocuğuz ama oradaki adamın bakışı otel oda kapısını açık bırakması ve içeri gitmesi normal bir davranış değil. Bizim katta dolanması falan. Bir noktada sana 'gel' diyor. Oralarda her şey başımıza gelebilirdi. Çok korkunçtu (Selen).

Kadın sporcuların kıyafet kodları ve denetim sisteminden dolayı cinselleştirilmesi taciz ve istismar gibi sorunlarla sorunlara yol açmaktadır. Bu noktada jimnastik ortamında kadın ve kız çocukları risk altında kalabilmektedir. Spor ortamında vücudun mahrem bölgesine bir cisim (top vb.) atma ya da atılmasına izin verme davranışı temasın gerçekleştiği istismar sükeleri arasında yer almaktadır.

...yarışmalarda giydiğimiz kıyafetler sebebiyle o ortamda bulunan bazı erkek velilerin, bekçinin, temizlikçilerin bakışları bir garipti. Bir keresinde bir izleyici seriden sonra 'ne tatlı kız diyip' kasten popoma çiçek atmıştı. Sevimli oluyor kız çocukları orada, ama popoma çiçeği bakıp bilerek atmak kabul edilemez bir durum bence (Melis).

Araştırmaya katılan görüşmecilerden elde edilen bulgular, spor ortamında kız çocuklarının cinsel içerikli konuşmalara maruz kaldıklarını ve cinsel istismarın temassız olarak gerçekleşebileceğine de işaret etmektedir. Ayrıca, antrenörün cinsel içerikli şakaların ve bir cinsel temas ya da ilişki teklifini ima eden sözlerin cinsel istismarı hazırlayan bir eylem olduğu anlaşılmaktadır:

Bence en sıkıltılı olan kısım cinsel kelimelerin geçtiği şakalar. Bana antrenörüne bir gün huzursuz olduğumdan bahsetmiştim. Baskı bende stres yaratmıştı. Ve bana aynen şu cümleyi söyledi 'mutlu olmak istiyorsan akşam seni mutlu ederim...' dedi ve güldü. Seneler sonra erkek takımıyla kadınlar üzerinden cinsel içerikli şakalar yaptığı ve o çocukları güldürdüğünü duydum. Zaten her şey şakayla başlanıyor mu? (Nur)

Benzer şekilde cinsel ve cinsiyet içerikli hitaplar ile branşa özgü kıyafet ve makyajın cinsel istismarı tetiklediği Eda tarafından beyan edilmiştir:

Yarışmalarda makyaj yapılmasına karşıyım çünkü istismar riskini artırır. Makyaj olunca kadın olarak algılanıyor öyle bir etki yaratabilir dışardaki kişiye. Yarışma kıyafetinden dolayı 14 yaşındayken seyircinin 'off bu yaşta bu kalça ilerde...' dediğini dün yaşamışım gibi hatırlıyorum (Eda).

Sonuç olarak sporda cinsel istismarın sadece temas içeren hareketlerle gerçekleşmediği, konaklama bölgelerinde güvenliğin sağlanmaması, vücudun özel bölgesine bir cisim fırlatılması, çoğun yanında ya da çocuğa karşı cinsel içerikli konuşmaların yapılması ve branşa özgü kıyafetin amaç dışında algılanması sebepleriyle gerçekleşebileceği görülmektedir.

Türkiye'de Elit Kadın Cimnastikçilerin Sporda İhmal Deneyim ve Gözlemleri

Bu temada sporcuların çocukluk dönemlerinde maruz bırakıldıkları ve gözlemledikleri ihmalden kaynaklı istismara dair bulgular sunulmaktadır. Çalışmada yer alan görüşmecilerin aktarımları doğrultusunda istismarın konaklama ve seyahat gerektiren organizasyonlar ile antrenman alanlarında güvenliğin sağlanmaması, sağlık koşullarının yerine getirilmemesi ve cinsiyete dayalı ayrımcılık ve kişiler arası kayırmacılığın varlığı sporda ihmalden kaynaklı davranışlar olarak belirlenmiştir.

Aşağıda yer alan alıntılarda antrenörün sporcularının yanında alkol kullanımı ve seyahat süresince güvenliğin sağlanmamasından kaynaklı olarak ihmalin gerçekleştiğine dair alıntılar yer almaktadır:

Biz hep kulüpçe otobüste seyahat ederdik. Bir keresinde kendi antrenörümüzde trenle yolculuk yapmıştık. İki kız bir antrenör. Ama benim antrenörüm alkolikti ve 11 yaşında iki kız çocuğu kafası güzel bir antrenörle Ankara'dan İstanbul'a seyahat ettik. Başımıza her şey gelebilirdi. Ama antrenörümüz tarafından değil onun bizimle ilgilenmemesinden kaynaklı olabilirdi (Aslı).

Benzer şekilde Sıla, milli takım kampında konaklama yerlerinde ihmal edildiğini ifade etmiştir:

Benim dönemimde kesinlikle sporcu kampları ve oteller güvenli değildi. Kötü bir bölgede hayat kadınlarının arasında o tarz otellerde çok kamp yaptım. Garip garip adamların arasında...çocuktum tabi o zaman o kıyafetlerin altında kimler ne için orada bilemiyordum. Odadan çıkmasak bile, yemek yemeye giderken o koridorda güvensiz bir şekilde geçmek zorunda kalıyorduk. E adam orada kapıyı açıp bakıyordu hatta kapıyı açık bırakıyordu biraz...bunun anlamı belli (Canan).

Cimnastik Milli takımında yer alan sporculara karşı katı bir kilo kontrolü anlayışı olduğu, yine sporcuları susuz bırakmaya dayalı bir ihmalin sonuçlandığı görülmektedir. Bu sporcuların beslenme ve vücuda su alımı konusunda önlemlerin alınmayarak ihmal edildiği, bu durumun çocuğun sağlık bütünlüğüne zarar verdiği aşağıda aktarılmıştır:

Yarışma döneminde lanet olası kilolarımızı verelim diye zayıf ve fit gözükelim diye yazın ortasında 4 saat antrenman yapıyorduk 3 saat bale 1 saat kondisyon. Bize su içirmiyorlar. Ve bir arkadaşımın başı döndü. Hastaneye götürdüler. Vee ordakiler susuz kaldığı için bayıldığını söylemişlerdi. Bütün elektolit denges bozulmuş. Bu ortaya çıktıktan sonra gidin 'tamam madem o zaman 3 yudum su için' dediler. Cahil beyinleriyle bizi böyle bayılttılar (Beril).

Aşağıda yer alan alıntıda spor salonlarında kız çocuklarının soyunma odası, tuvalet, duş bölgelerinin güvenliğinin sağlanması gerektiğine dair görüş yer almaktadır:

Şimdiki aklım olsa gider şikayet ederim. Bir keresinde salonun bekçisi arkamdan gelmişti soyun odasına kadar takip etti. Çok korkmuştum, hemen duş kabinine girdim. Kitledim kapıyı arkadan ki alttan ayaklarını görüyordum. Sonra odaya biri girdi. Sesi duydum 'çıkiyorum şimdi temizlik yapıyordum' dedi... buralar çocuklar için kadınlar için güvensiz yerler (Sıla).

Sporda çocuk ihmali birçok şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Çocuğa gereken ilginin gösterilmemesi ve görmemezlikten gelinmesi ihmal davranışları arasında yer almaktadır (David, 2020). Bu durum kız çocuklarının sporda daha az ön plana çıkarılmasından kaynaklı

da olabilmektedir (Parent ve Vaillancourt-Morel, 2021). Aşağıdaki alıntıda katılımcının ihmalin toplumsal cinsiyet temelli olduğu görüşü yer almaktadır:

Bütün sporculuk hayatımda karşılaştığım şey 'seninle ilgilenmiyorum senden bir halt olmaz, erkek sporcular daha güçlü hem senin gibi ağlamıyorlar da, boşa çalışıyoruz biz burada zaten...' sözleri olmuştur. Bazen oradaki kişinin çocuk olduğunu unutup, koca kadın sanıyorlar (Canan).

Elit çocuk cimnastikçilerin, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı temelli ihmal davranışlara maruz kaldığına dair Aslı'nın yapmış olduğu açıklama, bu konudaki bakış açısını ortaya koymaktadır

Kadın sporcular direk göz ardı ediliyor. Masörler fizyotapistler hep erkek takımı içindi, kız takımı ikinci planda... Sadece psikolojik değil fizyolojik bir zarar. Onlara masaj yapılırken kasları dinlendirilirken tedavi alırlarken bize yoktu. Biz ter dökmüyor muyuz, mücadele etmiyor muyuz sanki. Kadın sporcuların dışarı çıkması hep yasak, sosyal hayat yok. Ama erkeklere var. Bu ikinci sınıf insan muamelesi (Aslı).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, sporculuk öneminde Milli takımda yer almış elit kadın cimnastikçilerin sporda istismar deneyim ve gözlemlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda bu araştırmada, elit düzeyde spor yapan çocuklara yönelik istismar kapsamında genç kadın cimnastikçilerin duygusal, fiziksel, cinsel ve ihmalden kaynaklı istismara maruz kaldıkları, tüm katılımcıların yoğun olarak duygusal istismarı tecrübe ettikleri belirlenmiştir.

Türkiye'nin cimnastik branşında sistematik başarılar yakalamaya başladığı ve Türkiye Cimnastik Federasyonu'nun da sporcu koruma ile ilgili politikalar geliştirmeye başladığı görülmektedir. Bu noktada bir spor dalının toplumsal cinsiyet eşitliği ve sporcu korumaya yönelik politikalarının spor yönetiminin önemli bir parçası olduğu ve iyi yönetimin de sportif başarıyı etkileyen önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Araştırmada yer alan katılımcıların deneyimleri onların çocukluk dönemindeki spor sistemine yönelik olduğu düşünüldüğünde, günümüzde az da olsa sporcu koruma politikalarını geliştirmenin önemi, tüm antrenörlerin koruyucu ve eşitlikçi bakış açısıyla çalıştığı, aileleri kazanma odaklı ve yarışma kültüründen ziyade çocukların bedensel ve ruhsal haklarına sağlığına öncelik vermek gibi konuların varlığı gündemde yerini almaya başlamıştır.

Antrenörler tarafında kullanılan bir takım sözel şiddet ya da tehdit içeren sözler sporcuların motivasyonunu artırma düşüncesi ve başarı getirme amacıyla yapılabilmektedir, ancak kullanılan bu sözler sporcular üzerinde psikolojik olarak negatif etkiler bırakarak duygusal istismarın gerçekleşmesine zemin oluşturmaktadır (Mountjoy vd., 2016). Ayrıca, çocukların sporculuk döneminde maruz kaldıkları sözel şiddet davranışları, onların sporu erken yaşta bırakmalarına neden olabilmektedir (Eliasson, 2015; Stirling ve Kerr, 2008). Sporda duygusal istismar daha çok kullanılan sözlerle sporcunun akranları ya da diğer insanların arasında rencide edilmesiyle de meydana gelebilmektedir (Fournier vd., 2021). Ek olarak bu araştırmanın bulgularında yer alıntılar, olumsuz dil aracılığıyla kadın gücünün zayıf gösterilerek cinsiyetçi bir biçimde kullanılmasına sebep olduğunu göstermektedir.

Başarılı bir sporcunun öncelikle ince ve atletik bir vücut görüntüsüne sahip olması gerektiği ön yargısı nedeniyle, birçok sporcunun günlük kalori alımı ve kilo kriterlerini yerine getirme baskısı ciddi mental sıkıntılara sebep olabilmektedir (Papathomas ve Lavalleye, 2014). Dolayısıyla, belirlenen vücut kriterlerini sağlamayan bu sporcular aşırı antrenman, besin kısıtlaması ve zorlu diyetler gibi cezalandırma yöntemleriyle karşılaşmaktadır (Stirling ve Kerr, 2008). Bu durum özellikle erken yaşta uzmanlık gerektiren cimnastik branşında kadın sporcuların daha çok baskı görmesine neden olabilmektedir. Willson ve Kerr (2021), sporcuların, vücutları hakkında olumsuz sözlü yorumlar, body monitoring, sporcudan yiyecek ve suyun kısıtlaması, toplum önünde vücuda yönelik eleştirilerin yapılması ve vücutla ilgili olarak belirlenen standartlara ulaşılmadığında ceza aldıklarını tespit etmiştir. Ayrıca sporcuların yaşamış olduğu bu davranışların normalleştirildiği, sosyal karşılaştırma, aşırı kilo kontrol yöntemleri, olumsuz sağlık sorunları, performans düşüşleri ve hayattan keyif almada azalmanın görüldüğü belirlenmiştir. Oysaki Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) bildirgesinde, tüm sporcuların saygılı, adil ve her türlü istismar ve zarardan uzak bir spor ortamında 'güvenli spor' yapma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, IOC'nin hedeflerini gerçekleştirmesi için güvenli spor alanları ve uygulamalarının oluşturulmasında, psikolojik istismarla ilgili olarak 'bedensel görünüşüyle aşağılama' konusunun ayrıntılı olarak araştırılmasına dikkati çeker. Yine IOC'nin yayınlamış olduğu bildirmede elit çocuk sporcuyu "Üstün atletik yeteneklere sahip, özel eğitime tabi tutulan, uzman antrenörlük alan ve erken yaşta müsabakalara katılarak rekabeti tanıyan kişi" olarak tanımlamaktadır (Mountjoy vd., 2008). Dolayısıyla, istismar önlemlerinin alınmaması durumunda uluslararası düzeyde ülkesini temsil eden elit kız çocuk sporcuların erken yaşta rekabetle karşılaşmaları, çocukların yarışmalarda başarı elde etmeleri konusunda aile, antrenör ve kulüp yetkilileri tarafından baskı altında tutulmalarına ve onların olumsuz koşullarda korunmasız bırakılmalarına açık kapı bırakabilmektedir.

Antrenörler tarafından çocuk sporculara uygulanan aşırı antrenman çoğu zaman bir ceza yöntemi olarak kullanılabilir. Kavanagh (2014) elit sporda çocuk istismarı ile ilgili yapmış olduğu araştırmada sporcuya uygulanan aşırı antrenmanın hem bir ceza yöntemi olarak kullanıldığı hem de sporcuyu üzerinde kontrol sağlamak için yapılabildiğini belirtmektedir. Ek olarak Stafford vd., (2013) çocuk sporculara yapılan fiziksel şiddetle ilgili çalışmalarında, antrenörlerin fiziksel saldırganlık ve şiddet davranışlarını bir kontrol veya ceza aracı olarak kullandığını belirtmektedirler. Diğer taraftan performansın artması ve beceri tekniğinin gelişmesi için uygulanan zor antrenman metotları çocuğun fiziksel kapasitesinin çok üstünde olabildiği için kalıcı sakatlıklara sebep olabilmekte ve bu durum performans sporunda normalleştirilebilmektedir (Battaglia, 2018; Stirling, 2009).

Fiziksel istismarın gerçekleşmesine sebep olan bir diğer unsur ise ailelerin çocuklarını korunmasız bir şekilde antrenöre teslim etmeleri olarak görülmektedir. Kavanagh (2014) profesyonel sporu bırakmış katılımcıların istismar algılarıyla ilgili yapmış olduğu araştırmada, istismarın gerçekleşmesinde sporcuyu aileleri ile antrenör, yönetici ve partner arasında kritik bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum katılımcılar tarafından "eti benim kemiği benim" sözüyle ifade edilmekte ve fiziksel istismarın gerçekleşmesinde olumsuz bir unsur olarak görülmektedir. Sporda başarılı ve güçlü olmanın anlamının erkek gibi olması gerektiğine dayatılan bu olgu, kız çocuklarının özellikle yaşadığı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Alan yazında spesifik olarak çocukları milli takımında yer alan velilerin, çocukları üzerinde

kurdukları baskıları sonucu meydana gelen fiziksel zarar henüz alınıyazında yer almamaktadır ancak, bu araştırmada aile baskısı ve istismar arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Antrenman esnasında antrenör tarafından sporcuya sert bir cisim fırlatılması fiziksel istismar unsurları arasında yer almaktadır (Timpka vd., 2019). Alan yazında sporda temas içeren fiziksel istismar davranışları, yumruklama, dövme, tekmeleme, bir cisim fırlatma, bir cisimle vurma, itme, fırlatma, şaplak atma, tokatlama, gibi davranışları içeren ve gözle görülebildiği için daha kesin tespit edilebilen bir istismar türüdür (Alexander vd., 2011). Cimnastik branşında Sovyet kültürünün spora ve başarıya verdiği önem aynı zamanda ülkelerin bir politikası haline gelmiştir (Constantin ve Maier, 2015) Öyle ki, ABD cimnastik takımının başarılı olmasında rol oynayan Romanyalı antrenörler Bela Karolyi ve Martha Karolyi'nin, takımda yer alan sporculara fiziksel istismarda bulunmalarına dair görüşler dünya basınında yer almıştır (Carayol, 2020). Ayrıca, O'Connor (1997), cimnastikte çocuk istismarına yönelik çalışmasında, Bela Karolyn'in antrenörlüğünü yaptığı bazı sporcuların, fiziksel istismara sebep olacak davranışlara maruz kaldıklarını vurgulamıştır. Dolayısıyla, fiziksel şiddet unsurlarının yoğun yaşandığı doğu bloğu ülkelerinde, özellikle riskli ve erken yaşta uzmanlık gerektiren sporlarda bu davranışların eğitim esnasında disiplin sağlama amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne göre mağduriyet oranı elit sporcular arasında daha yüksektir (Ohlert vd., 2021). Başlıca failler, sporcuların çevresinde yer alan güç ve otorite sahibi kişilerdir. Yaşça daha büyük sporcular da cinsel taciz ve istismarın failleri arasında sayılmaktadır. Faillerin önemli bir bölümünün erkek, mağdurların ise kadınlar olduğu bilinmektedir (Mountjoy vd., 2016). Sporda cinsel istismar, fiziksel, duygusal, bilişsel ve deneyimsel açıdan daha zayıf olan çocuğun güç ve hiyerarşi açısından daha yüksek noktada olan kişi taraftan gerçekleşir. Spor ortamında çocukların maruz kalabileceği cinsel istismar davranışları temassız ve temassız olarak incelenebilmektedir (Stirling, 2009). Spor ortamlarında cinsel içerikli ifadeler ve kelimeler antrenörler tarafından yaygın görülmektedir (Parent, 2011). Yapılan cinsel içerikli şakaların yaşanan olumsuz algıyı yumuşatmak ve değeri yükseltmek için yapıldığı söylenebilir. Johnson (2015), ABD'de çocuk cinsel istismarının engellenmesi için antrenörlerin cinsel içerikli şaka, yorum ya da mimiklerde bulunmaması gerektiğini vurgulamıştır.

Yukarıda yer alan ifadeler doğrultusunda konaklama bölgelerinin güvenliğinin sağlanmaması nedeniyle çocuk sporcuların cinsel istismara maruz kalabilmelerinde ciddi zemin oluşturabileceği söylenebilir. Halbuki Fortier vd., (2019) belirttiği gibi antrenörler, ulusal ve uluslararası yarışmalarda ve diğer planlamalarda çocukların yalnızca performans ve başarısı için değil, onların en az aileleri kadar güvenliklerini de sağlamak ve denetlemek zorundadır. Ayrıca, çocuğun ailesinden uzak kaldığı sporcu kampı, deplasman gibi konaklamalı spor organizasyonların kontrolsüz olması çocukların ihmal edilmesi gerekçesiyle istismarın gerçekleşmesine sebep olabilir (Farstad, 2007; Akt: Alexander vd., 2011). Bu noktada uluslararası spor örgütleri ve bazı spor kulüplerinin kendi bünyelerinde almış oldukları politikalar incelendiğinde, çocukların güvenli sporu için seyahat ve konaklamalı organizasyon politikalarının yer aldığı görülmektedir. Buna göre konaklama yerlerinde ve sporcuların yanında bir refakatçinin ya da velinin bulunması ve sporcuların kendi başlarına veya yanlarında bir yetişkin olmadan otel dışında gidebilecekleri ve gidemeyeceklerini yerler önceden bildirilmesi gerekmektedir. Ek olarak, çocuk sporcu ailesi veya refakatçisi dışında hiçbir yetişkinle acil sağlık problemi olmadığı sürece yalnız başına seyahat etmemelidir. Seyahatle

ilgili olarak ise, takım yetkilileri, sporcuların güvenli bir şekilde yolculuk etmesinden ve onlara gruplar halinde eşlik edilmesinden sorumludurlar. Eğer sporcu yalnız seyahat etmek durumundaysa araçta iki kişi veya çocuğun ebeveyni yer almalıdır (Canadian Centre for Child Protection, 2019; Greenhouse Sports, 2017; U.S. Center for Safe Sport, 2019).

Spor, çocukların sağlıklı büyümesinde ve gelişmesinde önemli rol oynamaktadır, ancak sporun rekabetçi ortamında fiziksel istismar sonucu oluşabilen yaralanma vb. durumlar endişeyi arttırmaktadır (Brackenridge vd., 2005) Diğer taraftan, cimnastikte yer alan kız çocuklarının bedensel iyi görünüş algısı, antrenörler tarafından kontrolsüz bir şekilde sağlanabilmekte ve kilo kaygısı nedeniyle gerekli olan besinlerin verilmemesine sebep olmaktadır (Kosmidou vd., 2022).

Spor ortamlarının fiziki güvenliği ve tesis yapılanması sporda çocukların korunması bakımından oldukça önemlidir. Bu durum çocukların güvenli ortamlarda spor yapabilme hakkının da bir gerekliliğidir. Öyle ki, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesine göre her çocuk boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun etkinliklerde bulunma hakkına sahiptir (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989). Bu noktada taraf devletlerin öncelikle çocuğun iyi olma halinin sağlamanın bir zorunluluk olarak görmesi gerektiği söylenebilir.

Cinsiyete dayalı yaşanan bir diğer temel problem ise elit erkek çocuk sporcuların elit kız çocuk sporculara göre sahip olduğu birtakım farklılıklar nedeniyle daha çok odaklanılmasıyla kayırmacılık olgusunun kendini göstermesidir (Kim vd., 2021). Nitekim Türkiye spor kültüründeki kayırmacı ilişkileri analiz eden araştırmalar, kayırmacılığın Türk spor kültüründe yaygın ve önemli bir sorun olduğunu vurgulamakta ve sporcuların bu kayırmacı pratikler nedeniyle demotive olduğunu; sporculuk yaşantılarını bu adil olmayan uygulamalar nedeniyle sonlandırabildiğini ortaya koymaktadır (Kavasoğlu vd., 2016; Kavasoğlu, 2019).

Globalleşen spor dünyasında profesyonel sporun çocukları kapsamı hem sporun hem de sporcuların temsil ettiği ülkelerinin gelişmişliği düzeyinin bir göstergesi olduğu söylenebilir. Çocuğun merkeze alındığı spor çevrelerinde her çocuğun güvenli spor ortamlarında yaşama ve gelişme hakkı bulunmaktadır. Bu noktada özellikle sporda çocukların korunması için spor örgütlerinin önleyici politikalar alıp, tüm spor paydaşlarının izlenmesini arttıracak çalışmalar yapılmalıdır. Akademik araştırmalar bir problemi, nedenleri ve çözüm önerileri konusunda önem taşıması nedeniyle, alanla ilgili farklı örneklem grupları incelenebilir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma dizaynı, verilerin toplanması, verilerin analizi, makalenin hazırlanması, AU.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu

Tarih: 09.09.2021

Sayı No: E-77082166-604.01.02-162500

KAYNAKLAR

- Bailey, R., Cope, E.A., & Pearce, G. (2013). Why do children take part in, and remain involved in sport? A literature review and discussion of implications for sports coaches. *International Journal of Coaching Science*, 7(1), 56-75.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Battaglia, A. (2018). Physical abuse and neglect in sport. *Journal of Exercise, Movement, and Sport (SCAPPS refereed abstracts repository)*, 50(1), 99-99.
- Brackenridge, C. H. (2001). *Spoilsports: Understanding and preventing sexual exploitation in sport (1. baskı)*. Routledge.
- Brackenridge, C.H. (1997). "He owned me basically": Women's experience of sexual abuse in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 32(2), 115-130. <https://doi.org/10.1177/101269097032002001>
- Brackenridge, C.H., & Rhind, D.J. (2014). Child Protection in sport: Reflections on thirty years of science and activism. *The Social Sciences*, 3, 326-340. <https://doi.org/10.3390/socsci3030326>
- Burke, M. (2001). Obeying until it hurts: Coach-athlete relationships. *Journal of the Philosophy of Sport*, 28(2), 227-240. <https://doi.org/10.1080/00948705.2001.9714616>
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J., & Clément-Guillotin, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136-144. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.10.005>
- Constantin, P. N., & Maier, V. (2015). Sport and physical education in communist factories: From the Soviet Union to Romania. *Romanian Journal of History and International Studies*, 2(2), 217-232.
- Coutinho, P., Ribeiro, J., da Silva, S. M., Fonseca, A. M., & Mesquita, I. (2021). The Influence of parents, coaches, and peers in the long-term development of highly skilled and less skilled volleyball players. *Frontiers in Psychology*, 12, Article 667542. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.667542>
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989, Kasım 20). Yazılı maddeler. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- David, P. (2020). Respecting the rights of the child in sports: Not an option. In B.K. Nastasi, S.N. Hart, & S. C. Nasser (Eds.), *International handbook on child rights and school psychology* (ss. 377-388). Springer.
- Eliasson, I. (2015). Dropping out from sport: An analysis of the disengagement process and reasons for young girls to quit playing floorball. *European Association for Sociology of Sport (EASS)*, 50-50
- Fasting, K., Brackenridge, C., Miller, K., & Sabo, D. (2008). Participation in college sports and protection from sexual victimization. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 427-41. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2008.9671883>
- Fournier, C., Parent, S., & Paradis, H. (2021). The relationship between psychological violence by coaches and conformity of young athletes to the sport ethic norms. *European Journal for Sport and Society*, 19(1), 37-55. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.1878436>
- Garratt, D., Piper, H., & Taylor, B. (2013). 'Safeguarding' sports coaching: Foucault, genealogy and critique. *Sport, Education and Society*, 18(5), 615-629. <https://doi.org/10.1080/13573322.2012.736861>
- Mageau, G. A., & Vallerand, R. J. (2003). The coach-athlete relationship: A motivational model. *Journal of Sports Sciences*, 21(11), 883-904. <https://doi.org/10.1080/0264041031000140374>
- Hancock, M., Lyras, A., & Ha, J. P. (2013). Sport for Development programmes for girls and women: A global assessment. *Journal of Sport for Development*, 1(1), 15-24.

- Johns, D. P., & Johns, J. S. (2000). Surveillance, subjectivism and technologies of power: an analysis of the discursive practice of high-performance sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 35(2), 219–234.
- Jowett, S., & Poczwadowski, A. (2007). Understanding the coach-athlete relationship. *Social Psychology in Sport*, 6, 3-14.
- Kavanagh, E. (2014). *The dark side of elite sport: Athlete narratives of maltreatment in high performance sport*. Thesis (unpublished). Bournemouth University.
- Kavasoğlu, İ., & Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(3), 118-132. <https://doi.org/10.17644/sbd.296213>
- Kim, Y. H., Poczwadowski, A., Ryba, T., Schack, T., Chen, F. T., Chi, L. K., ... & Liu, S. Y. (2021). World Congress Presidents and Committees. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(S1), S1-S539. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1982479>
- Kosmidou, E., Giannitsopoulou, E., Kountouratzi, N., & Karatzioti, M. (2022). Maltreatment (psychological, physical), social physique anxiety, body dissatisfaction and drive for thinness in greek female athletes (Rhythmic gymnastics and other sports) after dropout. *Science of Gymnastics Journal*, 14(2), 271-287. <https://doi.org/10.52165/sgi.14.2.271-284>
- Lang, M., Mergaert, L., Arnaut, C., & Vertommen, T. (2022). Gender-based violence in sport: Prevalence and problems. *European Journal for Sport and Society*, 1-22. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.2003057>
- Malcolm, N. (2006). ‘Shaking it off’ and ‘touching it out’: Socialization to pain and injury in girls’ softball. *Journal of Contemporary Ethnography*, 35, 495–525. <https://doi.org/10.1177/0891241605283571>
- Marks, S., Mountjoy, M., & Marcus, M. (2012). Sexual harassment and abuse in sport: the role of the team doctor. *British Journal of Sports Medicine*, 46(13), 905-908. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2011-090345>
- McPherson, L., Long, M., Nicholson, M., Cameron, N., Atkins, P., & Morris, M. E. (2017). Secrecy surrounding the physical abuse of child athletes in Australia. *Australian Social Work*, 70(1), 42–53. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2016.1142589>
- Melanie, L., & McMahon, J. (2022). Child abuse in sport education contexts. In R. Martinen, L. Alfrey, M. Hemphill, & T. Quarmby (Eds.), *Routledge encyclopaedia of sport studies (Routledge Encyclopaedia series)*. Routledge.
- Melanie, L., & Laura, P. (2022). Child's play? Safeguarding and protecting children in sport. In M. Toms & R. Jeanes (Eds.), *The Routledge handbook of coaching children*. Routledge.
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K., Starr, K., Tiiwas, A., & Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50, 1019-1029. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>
- Mountjoy, M., Vertommen, T., Denhollander, R., Kennedy, S., & Majoor, R. (2022). Effective engagement of survivors of harassment and abuse in sport in athlete safeguarding initiatives: A review and a conceptual framework. *British Journal of Sports Medicine*, 56, 232-238. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2021-104625>
- Ohlert, J., Vertommen, T., Rulofs, B., Rau, T., & Allroggen, M. (2021). Elite athletes’ experiences of interpersonal violence in organized sport in Germany, the Netherlands, and Belgium. *European Journal of Sport Science*, 21(4), 604-613. <https://doi.org/10.1080/17461391.2020.1781266>
- Papathomas, A., & Lavalley, D. (2014). Self-starvation and the performance narrative in competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(6), 688–695. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2013.10.014>
- Parent, S., & Vaillancourt-Morel, M. P. (2021). Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of Sport and Social Issues*, 45(6), 528-544. <https://doi.org/10.1177/0193723520973571>

- Pawłowski, W., Goniewicz, K., Goniewicz, M., & Lasota, D. (2018). Child abuse: Will the doctor report?. *Journal of Education, Health and Sport*, 8(7), 47-55. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.1257862>
- Rayat Sarokolaei, F., Vaezmousavi, M., & Memarmoghaddam, M. (2022). The prevalence of emotional abuse among adolescent male football players. *Journal of Humanistic Approach to Sport and Exercise Studies*, 2(2), 201-211.
- Stafford, A., Alexander, K., & Fry, D. (2013). Playing through pain: Children and young people's experiences of physical aggression and violence in sport. *Child Abuse Review*, 22(4), 287-299. <https://doi.org/10.1002/car.2289>
- Stirling, A. E., & Kerr, G. A., (2009). Abused athletes' perceptions of the coach athlete relationship. *Sport in Society*, 12(2), 227-239. <https://doi.org/10.1080/17430430802591019>
- Stirling, A. E., & Kerr, G. A. (2008). Defining and categorizing emotional abuse in sport. *European Journal of Sport Science*, 8(4), 173-181. <https://doi.org/10.1080/17461390802086281>
- Timpka, T., Janson, S., Jacobsson, J., Dahlström, Ö., Spreco, A., Kowalski, J., Bargoria, V., Mountjoy, M., Svedin, C.G. (2019). Lifetime history of sexual and physical abuse among competitive athletics (track and field) athletes: Cross sectional study of associations with sports and non-sports injury. *British Journal of Sports Medicine*, 53(22), 1412-1417. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2018-099335>.
- Tuakli-Wosornu, Y. A., Amick, M., Guiora, A. N., & Lowe, S. R. (2022). Athlete abuse hurts everyone: vicarious and secondary traumatic stress in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 56(3), 119-120. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2021-104715>
- Willson, E., & Kerr, G. (2021). Body shaming as a form of emotional abuse in sport. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(5), 1452-1470. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2021.1979079>
- Yves, V. A., Opendacker, J., Vertommen, T., Boen, F., Niekerk, L.V., De Martelaer, K., & De Cuyper, B. (2008). Unwanted sexual experiences in sport: Perceptions and reported prevalence among Flemish female student-athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(4), 354-365. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2008.9671879>

